

BTJ:s hyllutredning

– rapport från enkätundersökningen

Sammanställd av Elisabet Viktorsson

Inledning.....	5
Bakgrund.....	5
Referensgruppen.....	5
Frågeställningar.....	6
Undersökningen	7
Statistik.....	7
Bibliotekens organisation.....	7
Samlingarnas organisation	9
I temaområden.....	9
På hylla.....	10
Märkning av medier	13
Klartextbegrepp.....	14
Genresymboler	15
Ämnessymboler.....	16
Användarnas beteenden och behov	16
Byte av klassifikationssystem?.....	19
Önskemål.....	22
Övriga funderingar	22
Sammanfattning	23
Slutsatser	24
Bilaga: Temaområden	25

Inledning

Bakgrund

Våren 2009 utförde BTJ en undersökning av bibliotekens hylluppställning. Syftet med undersökningen var att få ett underlag för BTJ:s fortsatta arbete med rygg- och hyllsignaturer. Flera förändringar på katalogområdet har aktualiserat frågan, bl a har Kungl. biblioteket fattat ett beslut om byte av klassifikationssystem vars konsekvenser för bibliotekssverige man ännu inte sett omfattningen av. Indexeringen av skönlitteratur är en annan stor förändring på katalogområdet vilken man redan sett effekter av. Dessa förändringar innebär både utmaningar och möjligheter för organiserandet av bibliotekens samlingar.

Referensgruppen

För att få reda på hur biblioteken organiserar sina samlingar och vilka funderingar och önskemål de har kring detta, beslöt BTJ att göra en enkätundersökning. Denna skulle också ge utrymme för respondenterna att formulera sig fritt kring frågorna och kunde därför endast gå ut till ett begränsat urval. Dessutom ville vi ha möjlighet att följa upp och återkomma till gruppen med frågor i vårt fortsatta arbete.

Gruppen sattes samman av Elisabet Viktorsson och syftet var att få ett så brett urval som möjligt. Följande aspekter spelade in: uppdrag, geografisk spridning och (kommun-)storlek. Gruppen skulle framför allt innehålla folkbibliotek, eftersom de utgör BTJ:s största kundgrupp men också för att de representerar allmänna behov. I gruppen kom att ingå folkbibliotek (både huvudbibliotek och filialer), skolbibliotek, sambibliotek samt ett högskolebibliotek och ett musikbibliotek. Hänsyn togs också till om biblioteken utmärkte sig genom att de organiserat samlingarna på ett visst sätt, som exempelvis Alby gjort.

Referensgruppen:

Alby bibliotek (Botkyrka)
Gotland Almedalsbiblioteket
Göteborg
Gävle Musikbiblioteket
Haparanda
Helsingborg
Härnösand Sambiblioteket
Jönköping
Kalix
Kalmar Jenny Nyströmsskolan
Karlstad
Kristianstad
Lund
Malmö högskola
Nacka Dieselverkstaden
Norrtälje
Solna
Stockholms stadsbibliotek
Umeå
Uppsala
Ystad

Östersund

Frågeställningar

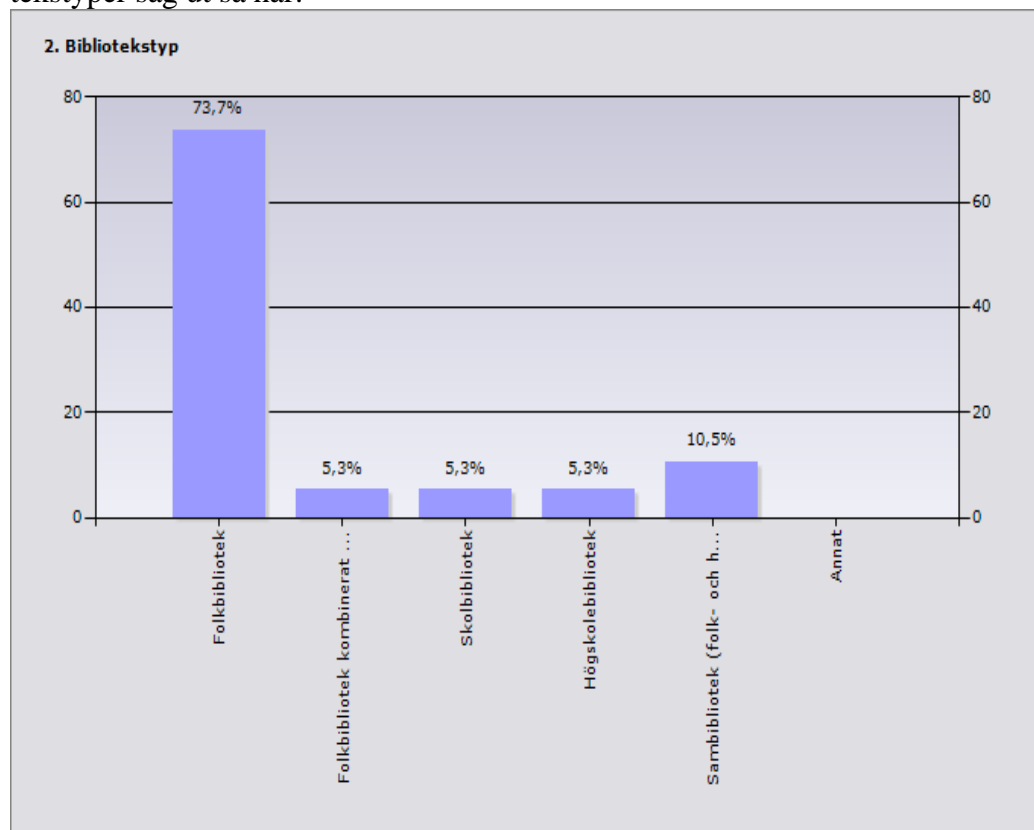
Att biblioteken ofta inte är nöjda med en traditionell hylluppställning enligt SAB-systemet är ett känt faktum men hur skulle de hantera en eventuell övergång till Dewey? Med den varierande organisation biblioteken har av sina samlingar idag, får de verkligen den märkning av medierna de behöver från BTJ? Hur kan vi hjälpa dem att effektivisera det arbetet?

Vi ville veta hur omfattande utbrytningen ur SAB-systemet är. Därför frågade vi om biblioteken tillämpar alternativ hylluppställning, vilka temaområden man har och vilka erfarenheter man har kring detta. Vi ville också veta enligt vilka principer man vill föra ihop eller hålla isär ämnen, jämfört med hur de är organiserade enligt rådande system. Vi frågade också om vilken typ av märkning biblioteken är intresserade av för sina medier och vad man ville få med i utrustningen vid leverans. Dessutom undrade vi hur biblioteken ser på klassifikationen på sikt och om man tänker sig några förändringar på det området.

Undersökningen

Statistik

Enkäten skickades ut den 16 mars och avslutades den 3 april 2009. Den gick ut till 22 bibliotek och hade en svarsfrekvens på 81,8%, d.v.s. 18 svar. Av biblioteken i undersökningen var en klar majoritet ”vanliga” folkbibliotek av varierande storlek. Fördelningen på olika bibliotekstyper såg ut så här:

	Procent
Folkbibliotek	73,7%
Folkbibliotek kombinerat med skolbibliotek	5,3%
Skolbibliotek	5,3%
Högskolebibliotek	5,3%
Sambibliotek (folk- och högskolebibliotek)	10,5%
Annat	0%

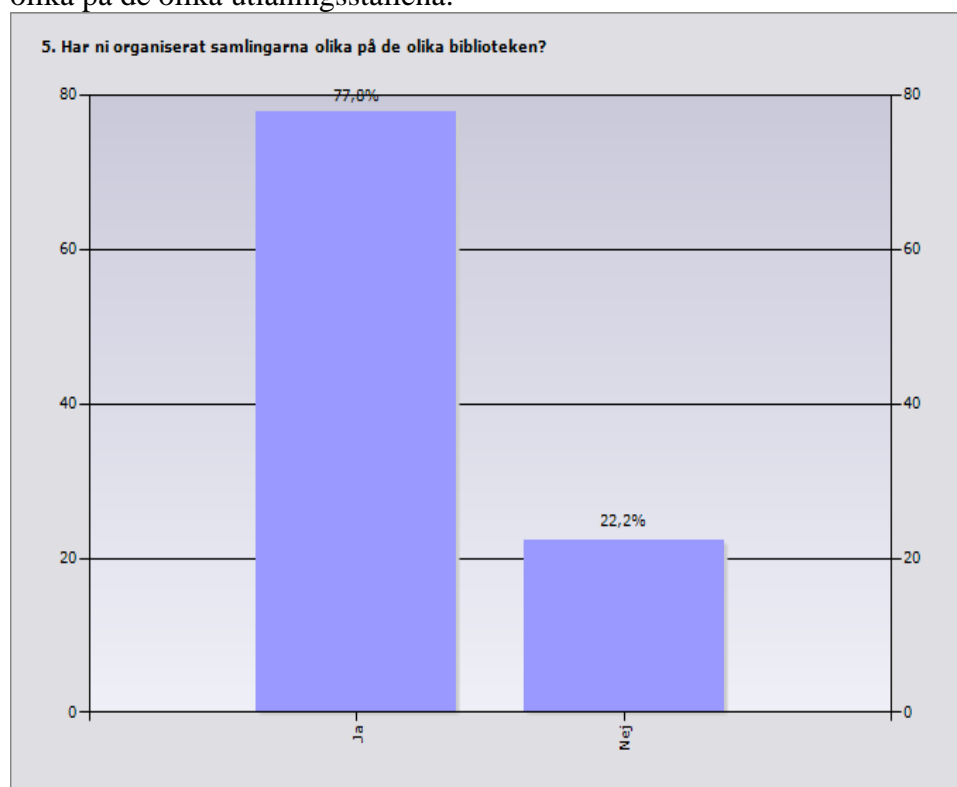
Dessutom inkom i flera fall kompletterande information från olika delar av en organisation. Detta gäller Härnösand, Stockholm och Uppsala.

Med ”biblioteken” avses i rapporten de bibliotek som deltagit i undersökningen.

Bibliotekens organisation

I alla organisationer utom två finns mer än ett utlåningsställe. Dessa varierar i antal och form: på ett ställe finns en filial kombinerad med bok och pappershandel, flera bibliotek kombinerar med bokbuss och filialer medan Stockholm har mer än 40 utlåningsställen. Göteborgs 28 stadsdelsbibliotek är ekonomiskt fristående från huvudbiblioteket (de ligger under respektive

SDN) men ingår i samma bibliotekssystem. En klar majoritet hade organiserat sina samlingar olika på de olika utlåningsställena.

I synnerhet barnavdelningarna hade olika indelning på olika utlåningsställen:

”Vissa barnavdelningar har få temaområden, andra har många. Temaområdena har bestämts ute på de olika biblioteken beroende på vilka behov man ansett sig ha, vilket gör att indelningarna inte är enhetliga. Även om temaområdena heter likadant kan det skilja ganska mycket vilka böcker som placerats där, både Hcf och Hcg eller endast ett av signumerna etc.”

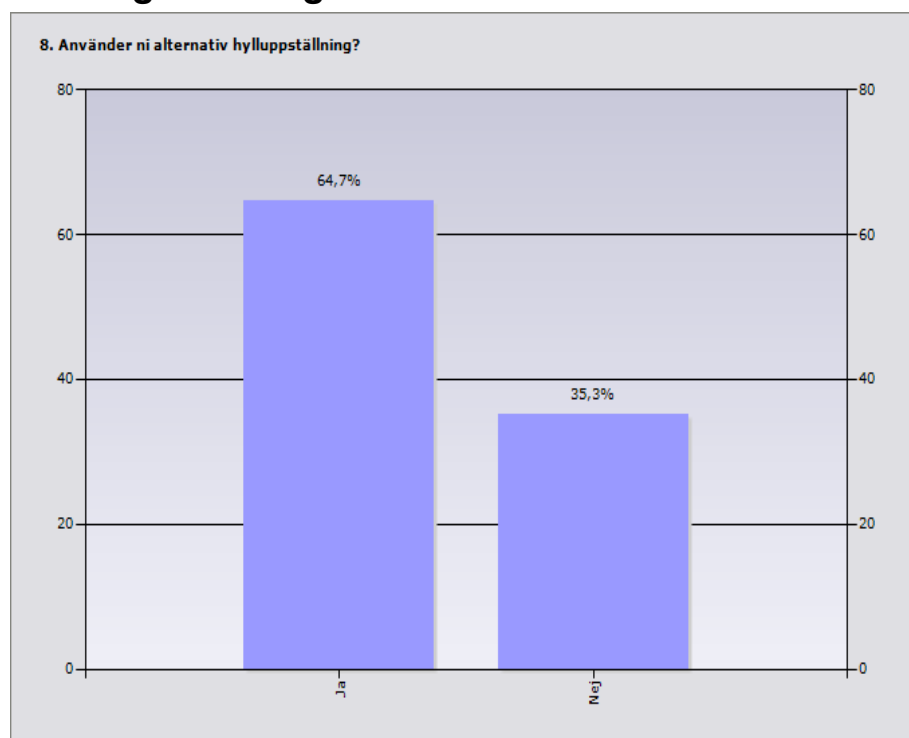
”Filialerna har sorterat sin barnfack efter egen indelning.”

Endast 16,7% (tre respondenter) tillämpar flytande bestånd.¹ Ett bibliotek som har prövat varnar för att man måste se upp med signum på olika placeringskoder på olika ställen. Någon har löst detta genom att införa begränsningar: ”Varje bibliotek har själv kunnat bestämma organisation, men med den begränsningen att placeringskoder gjorts centralt. Vi måste göra placeringarna lika i vårt flytande bestånd.”

Ett bibliotek låter vissa delar av beståndet flyta: ”Vi har ett pilotprojekt med flytande för Fantasy, Deckare och Ljudböcker. Det ska utökas till all skönlitteratur. Projektet omfattar endast chippade bibliotek. Vi chippar fler bibliotek under året.” Flytande bestånd kan vara mer lämpligt för vissa delar av beståndet och enklare att genomföra med RFID. Man kan dock fundera över hur det påverkar användarna att man tillämpar olika regler för olika genrer.

¹ Flytande bestånd innebär att ett objekt kan lånas på ett ställe och återlämnas på ett annat, där det sedan stannar som en del av samlingarna tills det lånas på nytt.

Samlingarnas organisation

I temaområden

Majoriteten av biblioteken i undersökningen tillämpar någon form av utbrytning i temaområden.² Bibliotekstypen styr uppdelningen i temaområden i de bibliotek som tillämpar detta. Detta är särskilt tydligt i skolbibliotek och andra bibliotek med utbildningsanknytning. Ämnen speglar till viss del undervisningsområdena:

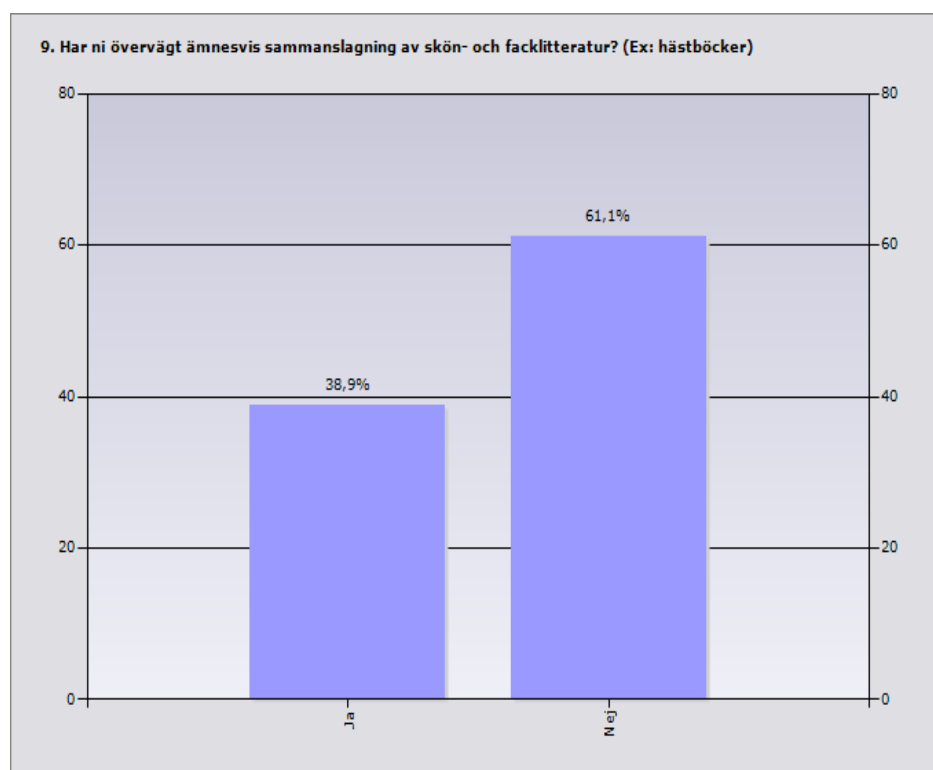
”Tandläkarutbildningens bibliotek använder inte SAB som utgångspunkt vid hylluppställning utan har ett eget system. Läromedlen har en egenkomponerad hyllista - i övrigt används SAB som utgångspunkt för våra hyllistor.”

”Musikbiblioteket ställer upp efter musikgenre i första hand.”

”Först efter musikgenre, böcker, noter, CD, DVD. Sedan efter intresseområden, t.ex. böcker i Musikterapi, Musikteori, Instrumentbygge, Musik som hobby och levebröd. Biografier hamnar på sin genre utan hänsyn till signum: t.ex. Ulf Lundell Gcz blandas med Ijz Rock. Vi har en Musik, allmänt-hylla, där sätts böcker vi tycker passar där, alfabetiskt utan hänsyn tagen till signum. Visa/underhållning är en stor notsamling, enbart alfabetisk. CD-samlingen hanteras med ett stort antal placeringskoder som möjliggör många småavdelningar, t.ex. Högtidsmusik under Andligt. Punk, Techno, Tidig rock, Svensk Rock, Hårdrock, Reggae under Rock. Mycket användbart i plac. av CD, är vår Y(x), ett signum som bara finns i vårt huvud, men placerar alla samlingskivor, typ Absolute Music, Schlagerfavoriter, Ljuva 70-tal först på varje avdelning.”

De vanligaste områdena (bland vuxenböckerna) var *Barn & föräldrar* samt *Kropp & själ* (eller motsvarande benämningar). *Företagarinformation*, *Biografier* och *Miljö* förekommer också på flera ställen. Lokalsamlingarna får ju helt naturligt olika benämning på olika bibliotek, exempelvis *Roslagsamlingen*.

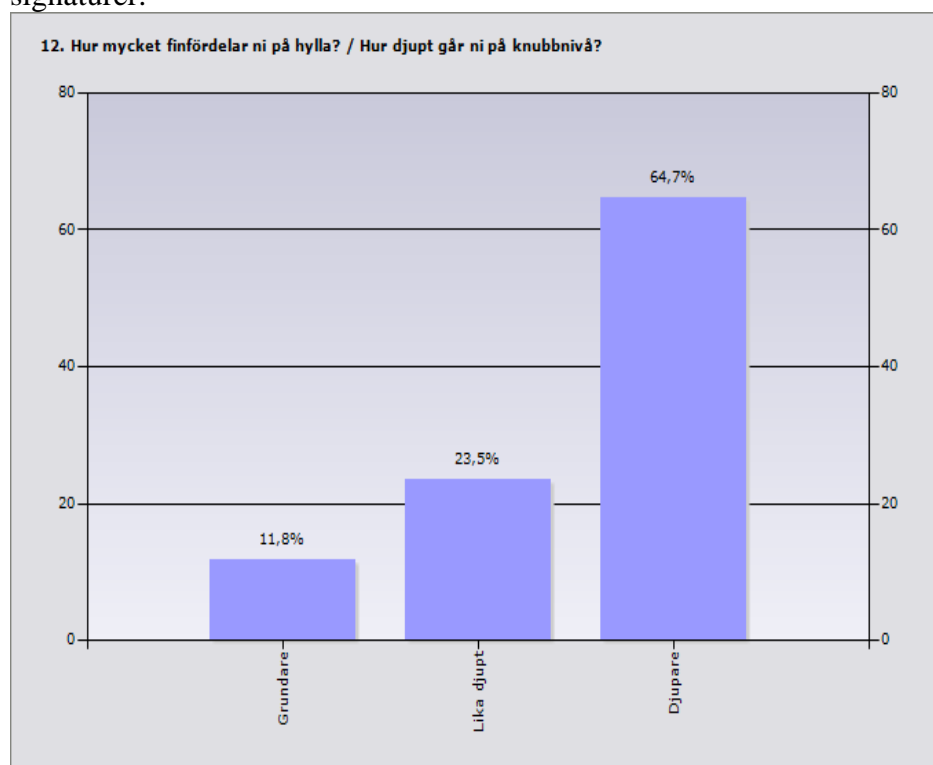
² Dessa finns redovisade i bilagan.

Vi frågade om man är intresserad av ämnesvis sammanslagning av fack- och skönlitteratur. Detta är främst aktuellt för barn- och ungdomslitteratur; för vuxenböcker anses det inte lämpligt. Det förekommer också åldersdifferentiering inom barnavdelningarna: man har en temaindelning för de mindre barnen, en annan för mellanåldern o.s.v.

På hylla

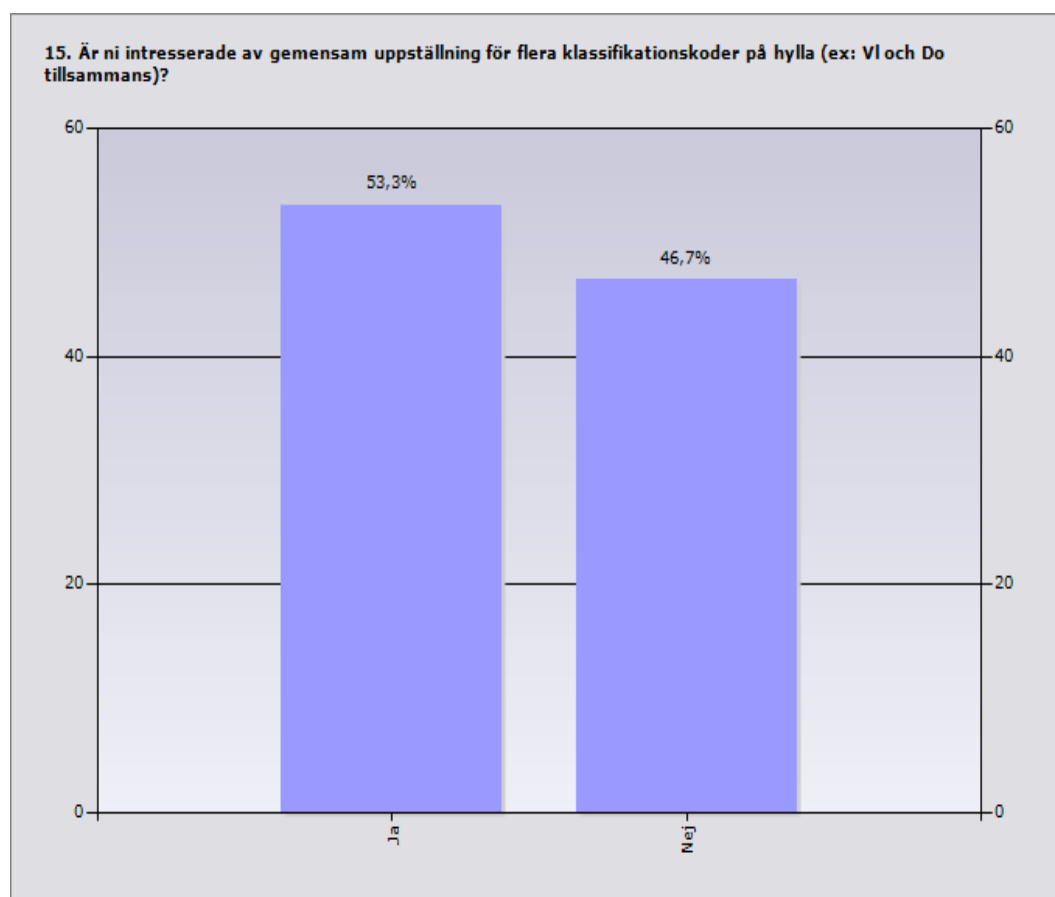
Vi undrade hur mycket biblioteken finfördelar på hylla, jämfört med BTJ:s rygg- och hyllsignaturer.

Mindre bibliotek har mindre samlingar och därmed mindre behov av att finfördela. Speciella samlingar i samband med t.ex. utbildning ställer större krav på finfördelning. ”Beror på hur många hyllor hyllsignaturen upptar”, sammanfattar det väl. Dessutom finindelas man efter särskilt intresse, t.ex. **Ohja**, **Ohjb** och **Ohjd** (avdelningar med genusfrågor). På barnavdelningarna har man som regel en grundare indelning.

Avdelning **V** (Medicin) i SAB-systemet sticker ut som en avdelning som ofta finindelas. Andra områden är datorlitteratur och kokböcker. På musiksidan önskar man finfördela mer efter genre, exempelvis **Blues**, **Soul** och **Hip-hop**. **Yxn**, **Yu** och **Yv** nämndes som avdelningar som nog ofta finindelas. Vad gäller märkningen löser man detta lokalt.

Angående blandad uppställning, är svaren blandade. Biblioteken vill gärna hålla samman vissa avdelningar som inte ligger nära varandra i klassifikationssystemet på hylla. Så vill man ofta se SAB-avdelningarna **Do** och **VI** (Psykologi och Psykiatri) tillsammans. **K** och **N** och ofta även **M** vill man också hålla ihop, exempelvis under **Länder & folk**. Biografier vill man också gärna samla men med undantag för de konstnärliga. Litteratur om byggnader och bygge, avdelningarna **Ppb**, **Ic**, **Ih** och **Qcb**, samlar man också gärna (**Hus & hem**).

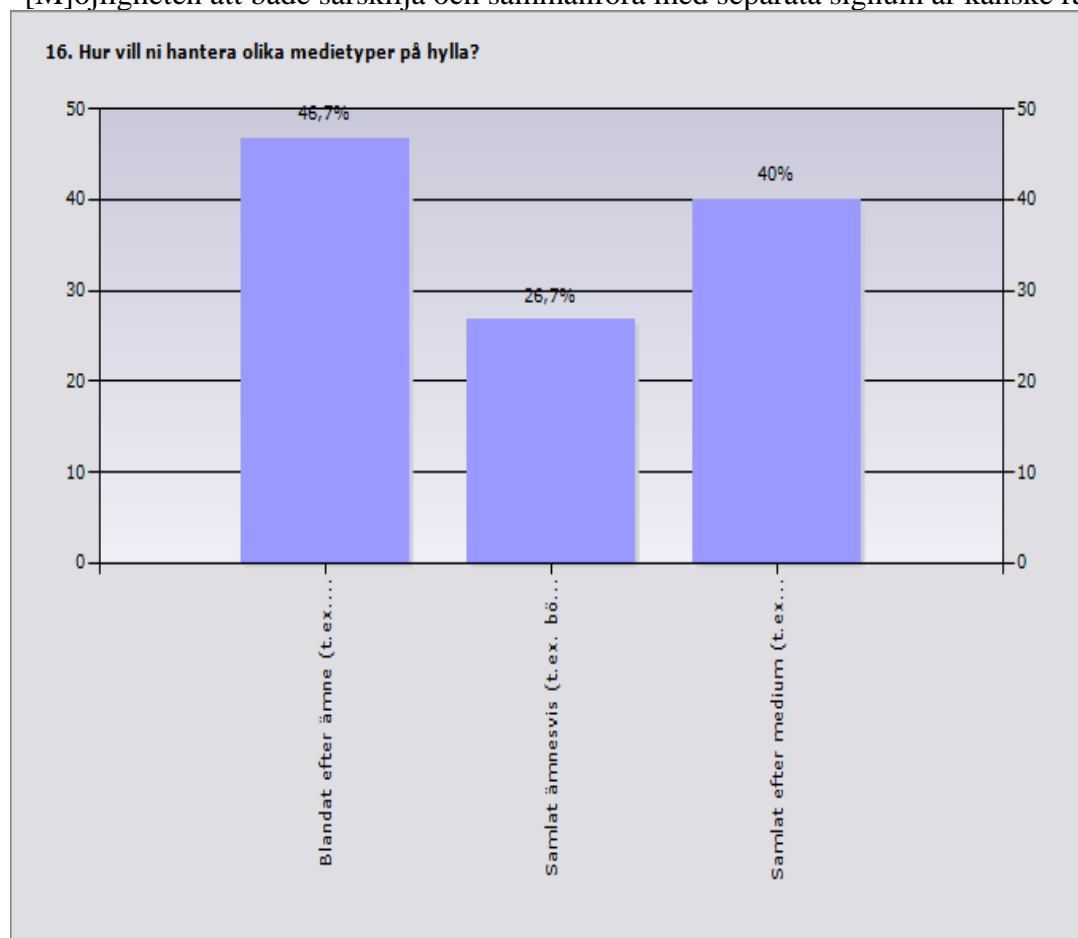

Många samlar flera avdelningar under samma tema men vill inte alltid se dem blandade på hyllan. Man vill också kunna anpassa uppställningssystemet efter behov:

”[J]ag tror på en viss flexibilitet i systemet och tycker det är viktigt att man kan anpassa och på så sätt få ett system som passar ens speciella bibliotek.”

”Intresserad av flexibilitet - biblioteken är olika.”

”[M]öjligheten att både särskilja och sammanföra med separata signum är kanske rätt bra?!”

	Procent
Blandat efter ämne (t.ex. böcker och DVD-filmer om samma ämne blandat tillsammans)	46,7%
Samlat ämnesvis (t.ex. böcker och DVD-filmer om samma ämne separat men bredvid varandra)	26,7%
Samlat efter medium (t.ex. böcker för sig och DVD-filmer för sig, oavsett ämne)	40%

De flesta samlar medier ämnesvis, antingen blandat eller samlat. Men detta är begränsat till facksigna:

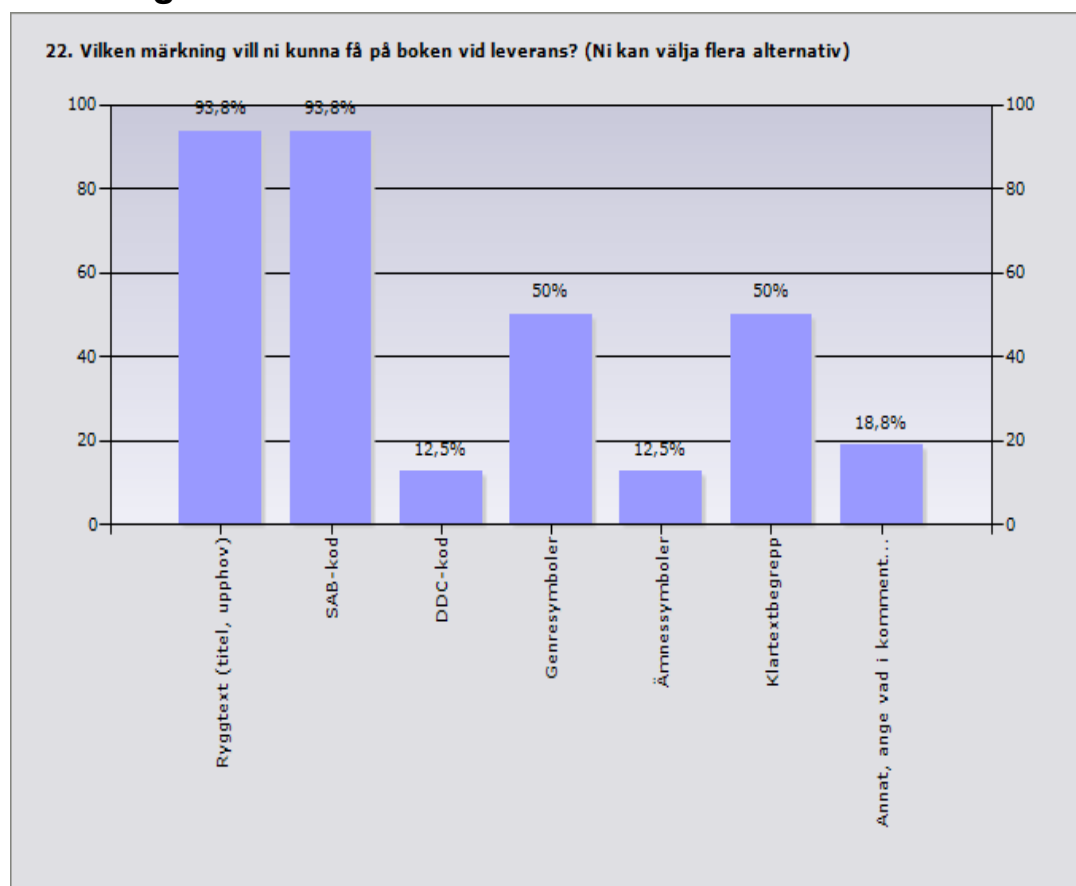
”Facklitteratur blandade medier. Underhållningsfilmer och skönlitteratur separat.”

”Vår huvudregel är att olika media inte separeras vare sig i lånetid eller hyllplacering men vi sätter ofta ljudböcker av biografisk eller berättande karaktär bland Ljudböckerna. DVD diskuterar vi men än så länge står de på sina resp. ämne. Vi funderar just nu på de filmer som är H-klassade men som vi inte hyr ut. Vi funderar just på att sätta dem bredvid Hyrfilmerna.”

”Jag tycker det är bra om man hittar allt i ett ämne på samma hylla, oavsett medium, storlek eller ref/icke-ref.”

”Än så länge tillsammans men separerat. När det blir mer självklart att medierna blandas så kan man sortera ihop. Å andra sidan kanske man åstadkommer detta genom att sortera ihop. Vi tar nog ett steg i taget.”

Märkning av medier

I stort sett alla vill få böckerna utrustade med ryggtext och SAB-kod vid leverans. Klartextbegrepp och genresymboler utmärker sig också. Annan märkning, ej angiven som alternativ i undersökningen, kan vara utgivningsår. Olika delar av samlingarna kan ha olika märkning: ”Facksalarna vill ha ryggtext (titel, upphov) + SAB-kod. Avdelningen för specialmedia är intresserade av genresymboler, ämnessymboler + klartextbegrepp.” Biblioteken efterlyser flexibilitet och är öppna för förändringar:

”Det vore käckt att kunna välja vad man vill ha - att systemet är flexibelt.”

”Ev. DDC och genrer, så småningom.”

”Vi skriver alltid Hyllplacering + Uppställningsord på ryggen. ex: Deckare NESSER. Så klart vi gärna skulle se våra klartextbegrepp direkt från BTJ i de fall vi använder det. På vux-enfakta skriver vi generellt alltid våra ryggmärkningar själva eftersom vi på lappen också vill se uppställningsordet och ju har så många utökade hyllplaceringar. Kan BTJ hjälpa oss med detta säger vi ju inte nej-tack.”

”Skulle vilja se exempel på genresymboler och ämnessymboler för att uttala mig. Inte för mycket centralstyrning. Olika bibliotek har olika idéer om genrer exvis.”

”SAB-koden är fullt tillräcklig för en barnavdelning. Tycker mig ha sett på utländska bibliotek att man många gånger inte tar så hårt på DDC på barnavd även om det finns på vuxenavdelningen.”

Klartextbegrepp

Vi ville veta hur biblioteken ställer sig till märkning med klartextbegrepp. Därför frågade vi hur de ställer sig till klartext kontra klassifikationskod. De flesta var positiva till användning av klartextbegrepp:

”Bägge delar används på knubbarna - lika viktigt. Viktigt att katalogen överensstämmer med verkligheten. Ett modernt språkbruk efterlyses. Avdelningen för specialmedia använder endast klartext.”

”Det är bara bibliotekspersonal som förstår klassifikationskod. Klartext är i princip bättre. Fast det kan bli långt på ryggarna...”

”Fungerar för skön; deckare, fantasy etc. Svårare och kanske inte önskvärt för fack. Övergripande rubrik t.ex. Hobby hantverk i klartext men hyllsignum i kod. Arbetskrävande att märka alltför många böcker med långa klartextetiketter.”

”Klartext, gärna ämnesord?”

”Klartext är alltid bättre än koder, för besökarna.”

”Klartext, i vissa fall kombinerat med klassifikation.”

”Klartextbegrepp absolut! Hittills har vi löst det genom att ha knubbarna med klassifikationskod och under böckerna, på hyllkanten, har vi en liten skylt där vi själva skrivit dinosaurier t ex.”

”Vi praktiserar [...] klartext för Barnfakta och LL-fakta och Kartor. Dessutom använder vi det för Hc/Hce. Vi skriver Romaner, Noveller, Lyrik, Dramatik, Deckare, Romantik, Antologier, Serier, Fantasy, Science Fiction i katalog och på ryggarna. (Fantasy, SF och Serier blandas också med de engelska böckerna). Det är en tankemodell som har varit lite omskakande för oss men när vi väl började så var det lättare att fortsätta. Stora lyftet just nu är Bilderböcker. Att slippa grunna på om Hcf finns i hyllan eller i bilderbokstråget. (Där har vi inte märkt om ryggarna, bara i katalogen men skulle gärna se att BTJ gjorde det åt oss).”

”Vi har valt klartextbegreppet på vår barnavdelning. Kan vara en nackdel när inte alla gör så, eftersom klartexten då måste komma som placering och alla som kan uppställningen på signum läser inte så långt. Den nackdelen finns också när det gäller enstaka temaområden.”

”Klartext är knepigare ur hittasynpunkt. Koder med en tydlig ordningsföljd, antingen det är alfabetet eller siffror, har fördelar.”

Vad gällde den språkliga nivån som vore lämplig, har man höga tankar om biblioteksbesökarna. För vuxna besökare anses det generellt vara lämpligt med ett precist språk:

”Besökarna är inte dumma!”

”Det måste ändå vara pregnant - och begripligt.”

För barnavdelningarna gäller förstås andra förutsättningar:

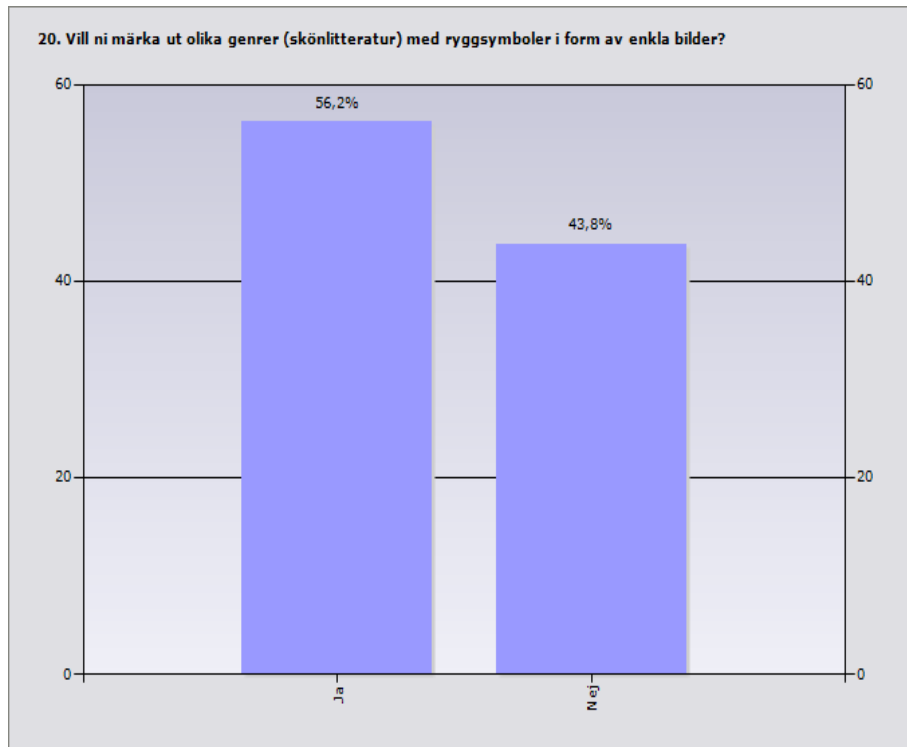
”Eftersom barn- o ungdomsavdelningen vänder sig till så många åldersnivåer är det svårt att säga generellt.”

”På barnavdelningen däremot kan det vara än bra med annan sortering.”

”Vi röstade bland personalen när vi valde begrepp för skönlitteraturen. Problemet är ju delvis att få till så korta pregnanta ord som möjligt som ändå är klagörande och ej kan dubbeltolkas. Se exempelvis barnfaktabeteckningarna som ju blir rätt långa och brer ut sig i katalogen.”

Det finns också lokala behov att ta hänsyn till: ”Vi har många barn, ungdomar och invandrare bland våra besökare...”

Genresymboler

Flera anser att genremärkning på bokryggarna är särskilt intressant på barnlitteraturen. På vuxensidan använder man gärna märkning av enstaka genrer, t.ex. Deckare.

”Barnavd. använder egna symboler.”

”Många bibliotek vill detta, framför allt barn. Behov av likriktning.”

”Vanskligt att smala in i för tydliga genrer. Undantag: deckare, fantasy och några till.”

”Vi använder färgprickar, grön prick = Deckare t.ex. Roliga, fina symboler vore bra!”

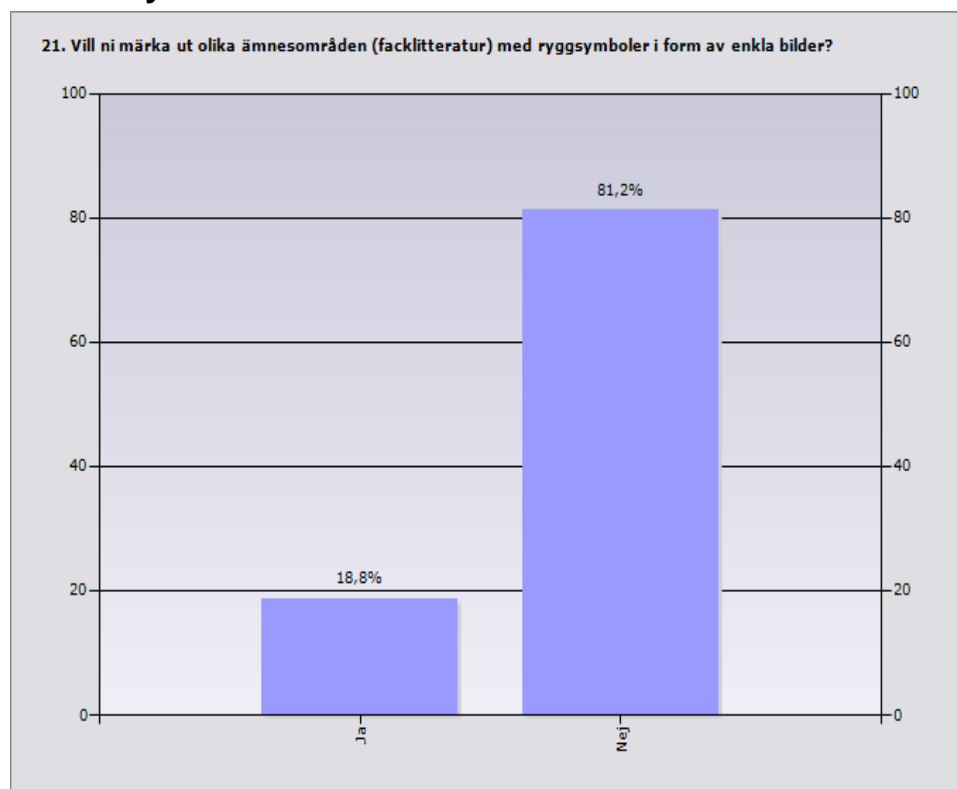
”Vi gör det på barnböckerna med hjälp av bilder. På vuxenböckerna använder vi klartext.”

”Vi har gjort egna symboler, mycket fina.”

”Ja, gärna tryckta om möjligt. Klistermärken blir fort fula.”

”Vi gör det redan. Skönlitteratur, vuxen historiska romaner och kärlek ett urval endast. Blev mycket populärt. Sen har även Daisy några ytterligare genrer.”

Ämnessymboler

Märkning med ryggsymboler är i första hand intressant på barnavdelningarna samt på avdelningar för särskilda behov:

”Avdelningen för specialmedia har symboler för olika temahyllor.”

”BoU har egna internationellt godkända symboler.”

”Inte vuxen men barn.”

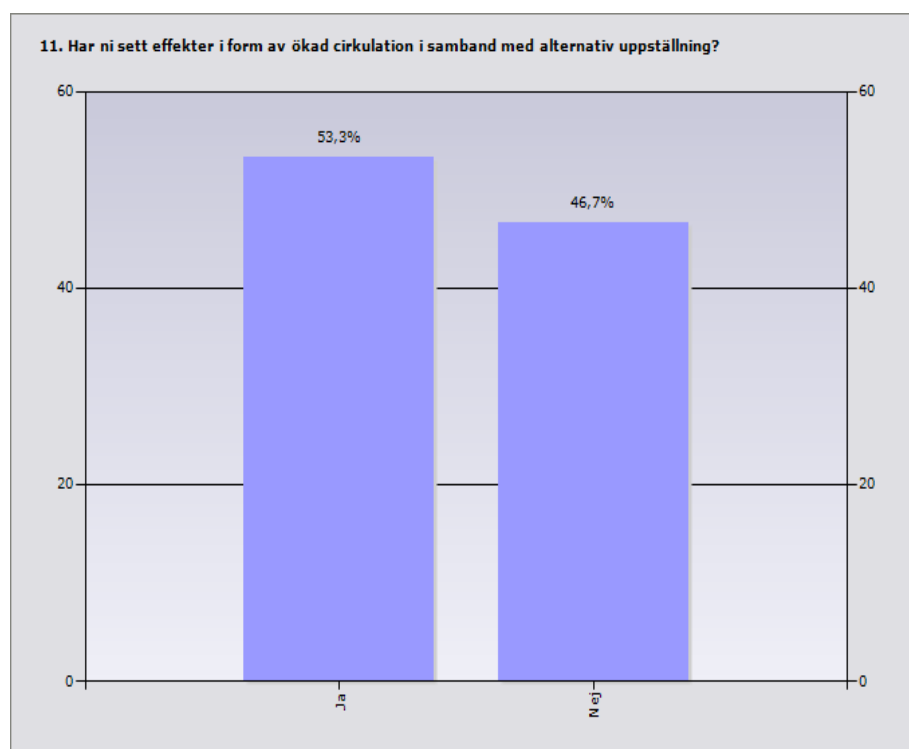
”Ja varför inte - gärna vid ev. övergång till Dewey.”

”Nej, vi har valt att ha text istället. Sedan kan man alltid diskutera om man försvårar för dyslektiker m.fl. men hos oss var det kostnaden som till slut avgjorde.”

”Lz-signaturen har fått tre olika utbrutna ämnen. T.ex. sjukdomsskildringar och svåra levnadsvillkor.”

Användarnas beteenden och behov

Biblioteken vill i första hand anpassa till allmänheten och den ovane besökaren i sin hylluppställning. Barn och studenter är grupper som ofta lyfts fram. BTJ undrade om man hade sett effekter i form av ökad cirkulation i samband med alternativ hylluppställning.

Bakom svaret ”Nej” döljer sig dock flera som helt enkelt inte vet, eftersom man inte har gjort någon mätning:

”Vi har inte mätt.”

”Nyligen genomfört, för tidigt att se förändringar.”

Många anser att uppställningen påverkar cirkulationen:

”Allt som blir synligt rör mer på sig - enkelt och sant.”

”Kräver att man noga analyserar statistik, men uppställning påverkar utlån. Jag misstänker att det inte bara är placeringar, utan även hur luftigt medierna står och hur attraktivt det ser ut.”

”Lättare att hitta, man kanske hittar annat än precis det man tänkt, man får inspiration och tips.”

”Kan vara både och. Ett ex av en populär bilderbok som står på ett tema som inte är allra mest efterfrågat, kan lånas mindre än de ex som står i vanliga bilderbokstråget. En fackklassad bok kan lånas mer på hyllan Ung o kär än om den står på Psykologi. Vi inbillar oss dock att cirkulationen ökar, eftersom barn som är intresserade av olika teman, lättare kan hitta med alternativ uppdelning. Har dock inga direkt statistiska belägg för detta.”

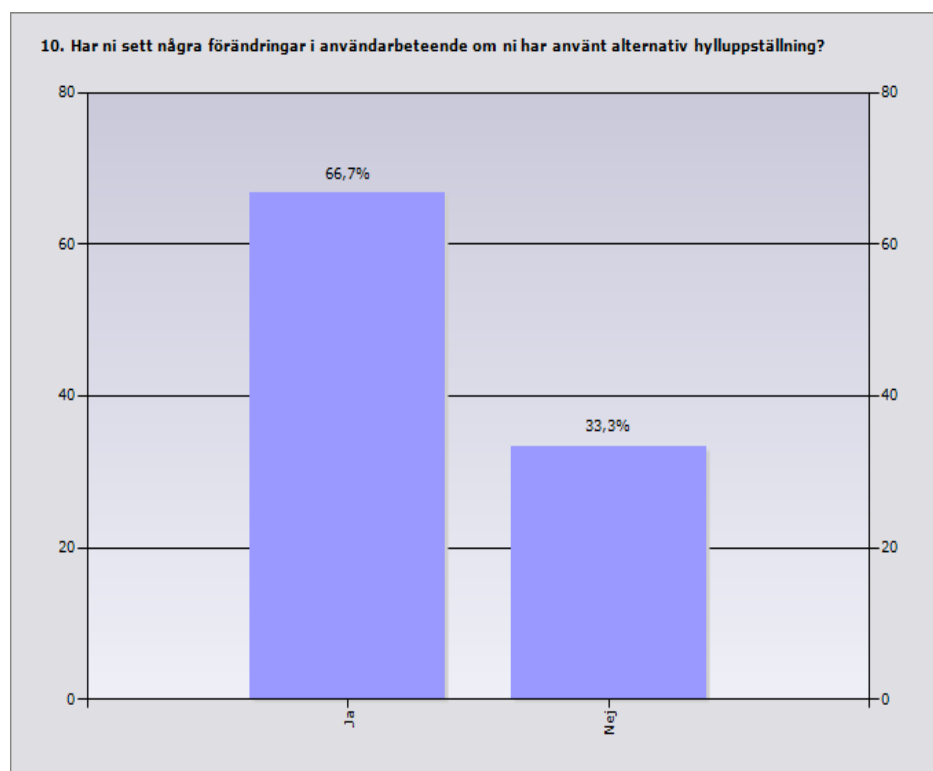
”Ja. Mer utlån. Man ’ramlar’ över böcker.”

Vid bad biblioteken att göra en uppskattning om besökarnas främsta sökvägar:

7. Vilka sökvägar använder era besökare (i det fysiska biblioteket) främst?

	1	2	3	4	Medel
Hylla	53,3%	26,7%	20%	0%	3,33
Bibliotekarie	25%	37,5%	37,5%	0%	2,88
Annan, specificera i kommentarsfältet:	50%	0%	0%	50%	2,5
Katalog	6,7%	33,3%	46,7%	13,3%	2,33

Resultatet kan sammanfattas till att de flesta uppfattar det som att besökarna oftast söker direkt på hylla, med bibliotekarien som god tvåa och katalogen på tredje plats. En annan sökväg kan vara ”en ful, gulnad gammal skylt”. En viktig iakttagelse, som flera respondenter gjort, är att exempelvis kurslitteratur ofta söks i katalogen medan skönlitteratur söks på hyllan. Man observerar också att många besökare lär sig sina favorithyllor och går direkt dit.

Generellt verkar alternativ hylluppställning göra besökarna mer självständiga.

”Större cirkulation, lättare för besökare att hitta - de missar inte ett helt ämne.”

”Ja, eleverna har lättare att hitta böckerna. Vi har dessutom flyttat t ex biografierna till en betydligt mer framträdande hylla, vilket i sig också gör att eleverna hittar dem lättare.”

”Letar mera själva.”

”Lättillgängligare.”

”Det är lättare för barnen att hitta till den typ av böcker de är intresserade av och det är lättare för förskolepersonalen att hitta böcker till de temaområden de just då håller på med, särskilt eftersom gränsen mellan fack och skön kan vara ganska flytande för böcker för små barn.”

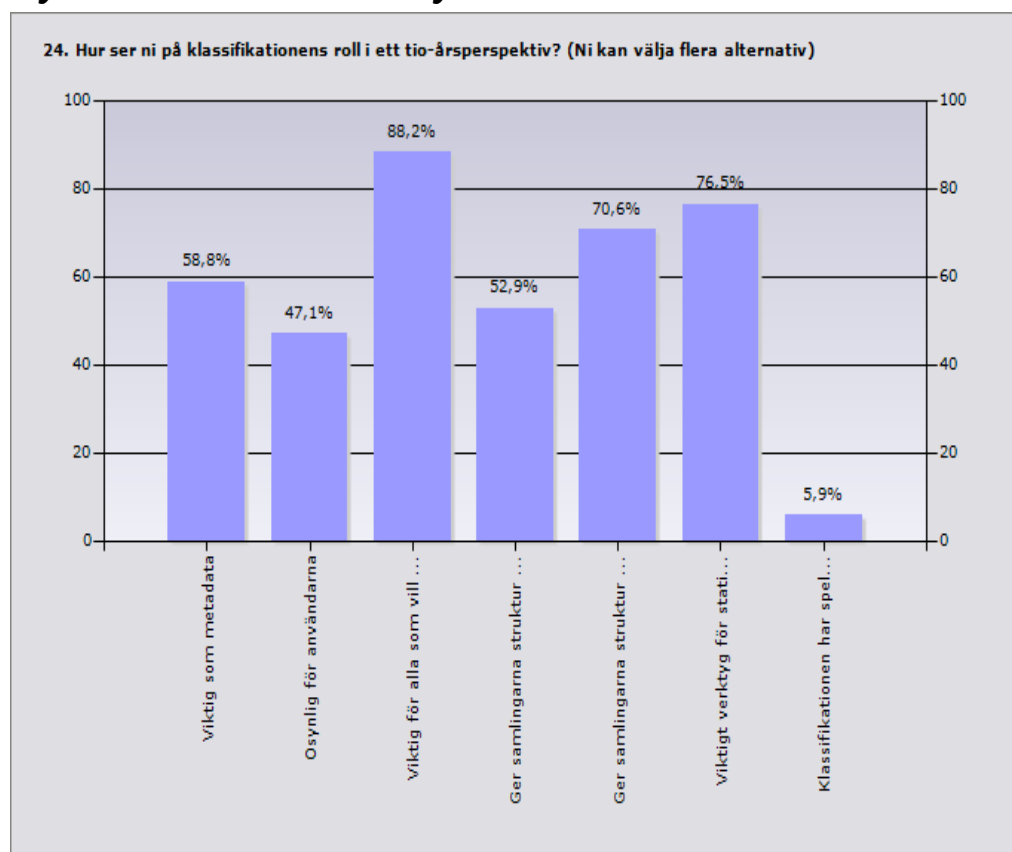
Men resultatet är inte entydigt:

”Flera frågor: varför hittar jag inte boken där den ska vara... Men också positiva kommentarer.”

”Vissa placeringar gör det lättare för besökaren att själv hitta. Biblioteken skapar alternativt för att de tror att det är lättare.”

”Uppskattat, vill se mer av samma sak eller så blir man irriterad. Det beror vad låntagaren själv är van med.”

Byte av klassifikationssystem?

	Procent
Viktig som metadata	58,8%
Osynlig för användarna	47,1%
Viktig för alla som vill göra kvalificerade sökningar	88,2%
Ger samlingarna struktur fysiskt	52,9%
Ger samlingarna struktur virtuellt (i OPAC mm)	70,6%
Viktigt verktyg för statistik och överblick	76,5%
Klassifikationen har spelat ut sin roll och ersatts av andra sätt att beskriva och organisera information	5,9%

De flesta tycker att klassifikationen är viktig och kommer att förbli så men flera anser att den inte behöver synas så mycket:

”Ofta skulle jag vilja ha signum osynligt, för vi svarar dagligen på frågan Var är hylla Yxn trots att vi har en skylt över sökdatorn med text Hylla Yxn finns inte, och en förklaring hur man läser OPAC:s katalogpost. Men på HB skulle jag tycka det vore hemskt utan synligt signum i OPAC. Våra bibliotek är ju helt olika uppbyggda.”

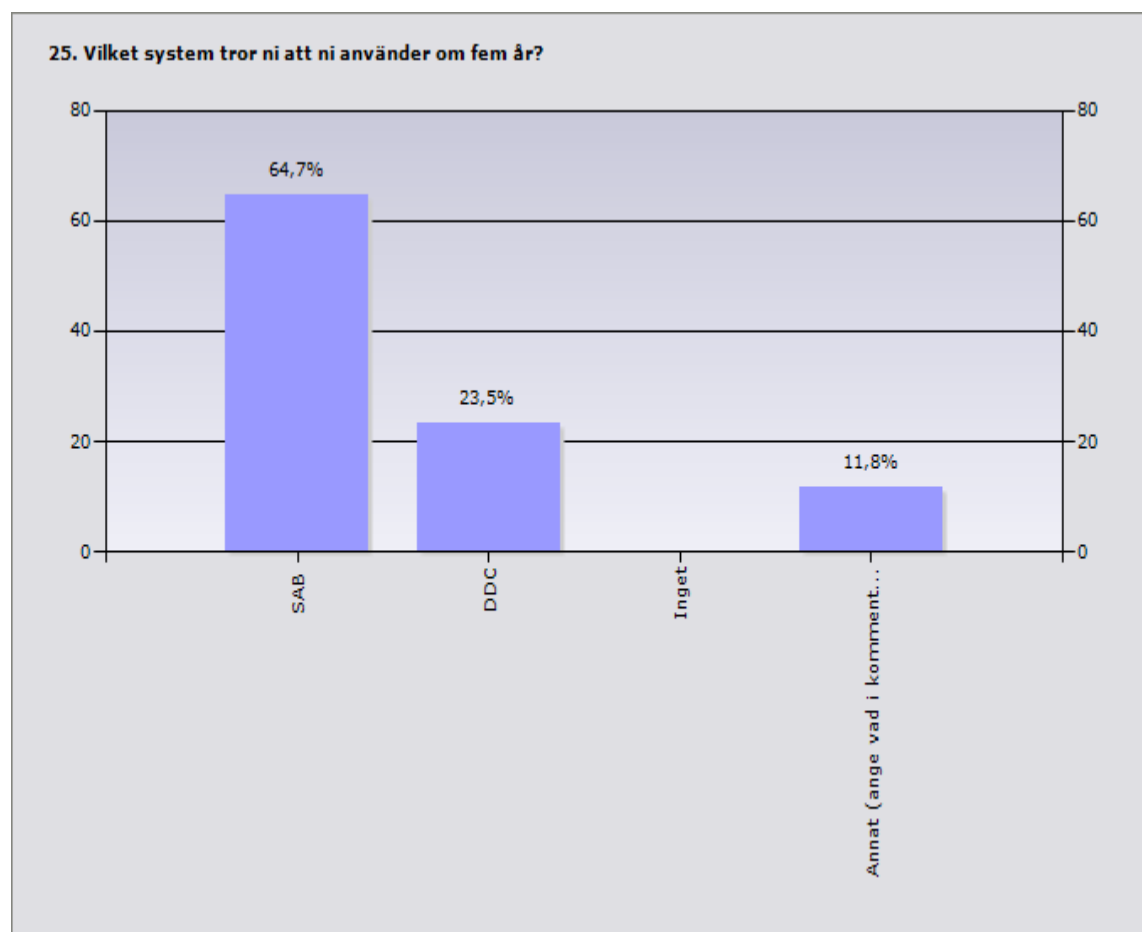
”Framför allt viktigt för att skapa sök- och browsningsmöjligheter för användaren virtuellt.”

”Det räcker inte med att googla! Låt oss självklart fortsätta ha ett klassifikationssystem vad det än må heta.”

Det finns också flera önskemål om hur sökbarheten kan utvecklas:

”Finns kvar men har anpassats till att ligga rätt i tiden. Kompletterats med andra verktyg som är lättanvända för allmänheten.”

”Jag tycker dock att man, när man ändå klassificerar boken, kunde lägga mer specificerade ÄMNESORD än de som generellt följer klassningen. Idag är det helt värdelöst och lokalt jobbar jag och mina kollegor jättemycket med att lägga in lokala ämnesord. Det är en förutsättning för att vi ska nå en yngre målgrupp som är vana vid att googla och i klartext/talspråk skriva vad det är man är ute efter. Högprioriterat!”

	Procent
SAB	64,7%
DDC	23,5%
Inget	0%
Annat (ange vad i kommentarsfältet)	11,8%

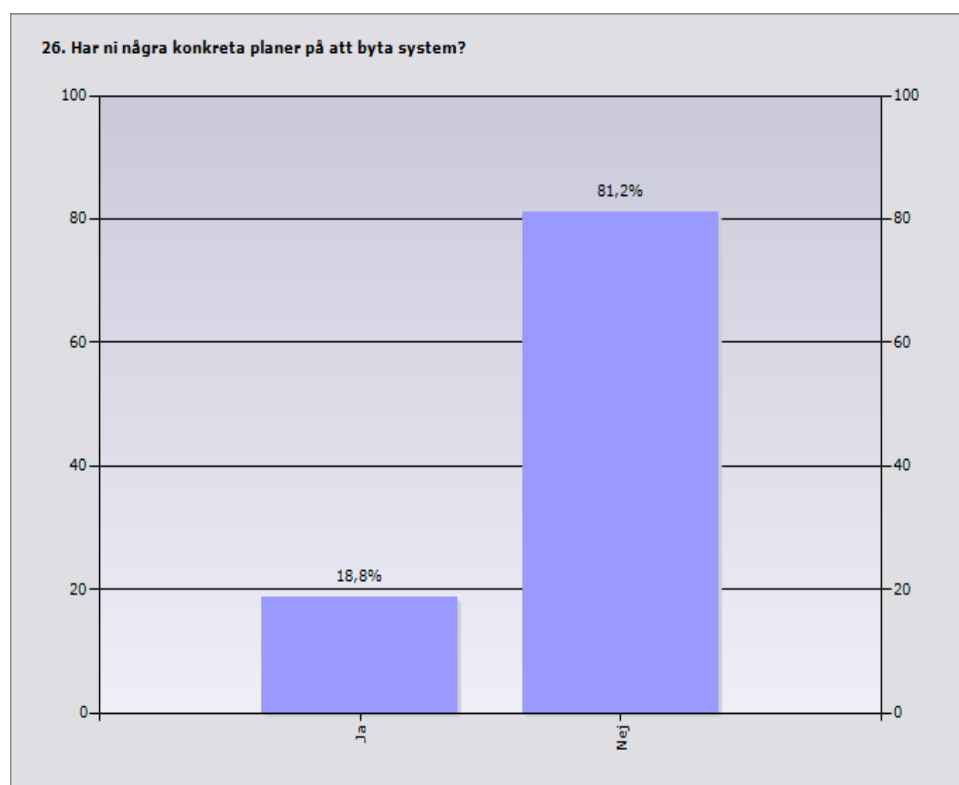
Ett par bibliotek tror att ett eventuellt byte till DDC ligger längre fram i tiden än fem år. Andra alternativ kan vara att använda båda systemen. Inställningen till ett byte är blandad:

”Det beror väl på vad man kommer fram till angående en eventuell övergång till Dewey? Jag tycker definitivt att det ska vara ett enhetligt bibliotekssystem och ser inga problem med att eventuellt byta.”

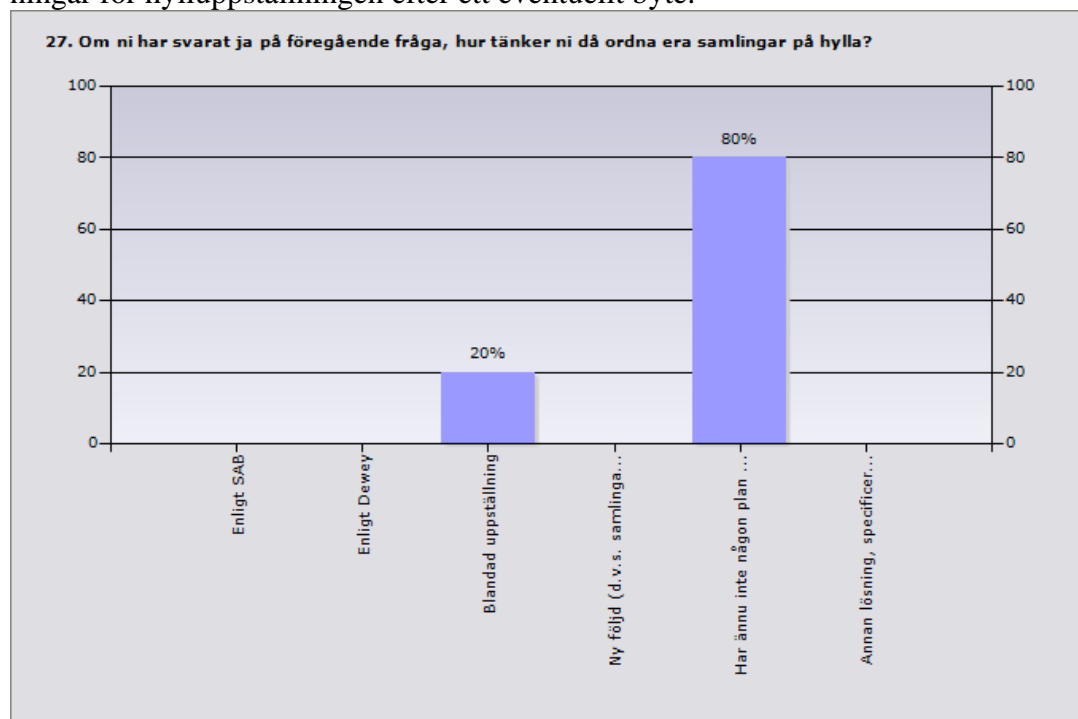
”SAB blandat med DDC, men tidsperspektivet är lite oklart. Vi har ännu ingen klar plan över hur vi ska göra.”

”Övergång till Dewey - dyr och onödig.”

BTJ gör också en separat enkätundersökning våren 2009 angående bibliotekens inställning till DDC.

Eftersom de flesta inte har tagit något beslut om att byta klassifikationssystem, saknas konkreta planer. Av samma anledning hade de flesta inte heller börjat fundera på konkreta lösningar för hylluppställningen efter ett eventuellt byte.

Önskemål

Vi frågade biblioteken om det finns något kring hylluppställningen som de skulle vilja fungerade bättre.

”Bra koppling katalog - fysiskt rum.”

”På stora bibliotek kan man behöva göra åtskillnad på faktaböcker för yngre och äldre barn. Signum Hcf är alldeles för vittomfattande med både Bilderböcker för alla åldrar och kapitelböcker för lågstadiet. Bilderböcker borde ha ett eget signum och egentligen också ett eget signum för småbarns-/pekböcker.”

”Exvis: Skillnaden mellan vilda och tama djur är svår. Q har konstiga rubriker och konstig blandning.”

”Biografier kan samordnas över ämnesgränserna (undantag konst). Jag har inget klart begrepp om detta.”

”Ingen har klagat, vilket nog beror på att man då gör något åt saken genom placeringskoder.”

”Kunna samla ämnesvis bättre.”

”Vi har gjort egna lösningar utifrån de behov som uppstår.”

Övriga funderingar

Andra reflektioner som gjorts i enkätens kommentarfält:

”Det här är mycket svårt att svara på. Det skulle vara lättare om vi skulle ha kvar SAB. Med Dewey kompliceras frågan och jag har än så länge svårt att ha några riktigt relevanta åsikter i frågan.”

Sammanfattning

De flesta bibliotek använder alternativ hylluppställning i någon mån. Utbrytning efter temaområden är vanligt förekommande men kan variera inom samma organisation. Varje bibliotek verkar ha sin unika indelning. Indelningen grundas i första hand på lokala behov och förutsättningar. Att barn har särskilda behov kan tyckas universellt, men kanske just för att alla specialanpassar till dem, verkar barnavdelningarna skilja sig mest mellan bibliotekens olika organisationsdelar. Ämnesvis sammanslagning av fack- och skönlitteratur är mest intressant på barnavdelningarna. Flytande bestånd tillämpas inte i någon större omfattning. I de fall man gör det, ställer det särskilda krav på hanteringen av placeringskoder.

Vuxenböckerna ställs ofta upp mer finindelade än BTJ:s rygg- och hyllsignaturer. På vissa avdelningar är det här mer intressant än andra, t.ex. *Medicin*. På barnavdelningarna har man en grundare indelning. Samlingarnas storlek påverkar också hur mycket man finindelar; filialer är i allmänhet mindre finindelade än stora huvudbibliotek. När det gäller att sammanföra skilda klassningar på ett ställe, önskar biblioteken valfrihet och flexibilitet. De flesta vill dock inte se en blandad uppställning. Vad gäller facklitteratur är det vanligt att man samlar medierna ämnesvis. För skönlitteratur är detta mindre önskvärt.

Biblioteken skulle önska större flexibilitet kring märkningen av böcker. Olika delar av samlingarna kan behöva olika märkning och behoven kan skifta över tid. Ryggtext och signatur vill de flesta kunna få vid leverans. Genremärkning på skönlitteratur är också efterfrågat. Denna märkning skulle kunna bli tydligare och hålla bättre för slitage. På barnböckerna är genremärkning särskilt efterfrågat. Märkning med ämnessymboler är också mest aktuellt för barnböcker och på avdelningarna för personer med särskilda behov.

Biblioteken är också intresserade av att få böcker levererade med klartextbegrepp, som anses vara mer användarvänliga än klassifikationskoder. Klartext verkar också vara särskilt lämpligt för att märka musik. Klartextbegrepp för vuxna kan ha ett precist språk på relativt hög nivå. På barn- och ungdomsavdelningarna kan det bli mer komplicerat, eftersom det är så stor skillnad på vad de olika åldersgrupperna kan förstå.

Kurslitteratur söks främst i katalogen medan den ”vanlige” besökaren i första hand letar på hyllan. De flesta av biblioteken försöker organisera samlingarna så att det passar allmänheten och den ovane besökaren. Därför behöver man kunna presentera samlingarna förutsättningslöst. Särskilda hänsyn tas framför allt till barn och unga och studerande och deras behov. Hanteringen av barnböcker och i synnerhet bilderböcker är krävande. Man upplever att SAB-systemet inte når ända fram med **Hcf** och **Hcg**; en ökad åldersdifferentiering i katalogen skulle bespara mycket arbete på biblioteken.

Det finns flera avdelningar i SAB-systemet som anses som problematiska ur användarsynpunkt. Särskilt avdelning **Q** föranleder utbrytningar i försök att göra uppställningen mer användarvänlig. Klassifikationen är ett viktigt instrument som ger bibliotekarierna kontroll över informationen. Den måste inte vara synlig för användarna men den upplevs som nödvändig för sökbarhet och struktur i samlingarna. Angående ett eventuellt byte av klassifikationssystem, har en majoritet av biblioteken ännu inte tagit ställning till det. De som har planer på att byta till DDC, planerar någon form av blandad uppställning på hylla. Ett byte av klassifikationssystem aktualiserar problematiken kring hylluppställning.

Det är viktigt för biblioteken att självständigt kunna anpassa till lokala behov. De efterlyser flexibilitet från leverantörerna och från systemen.

Slutsatser

Biblioteken vill själva välja hur de ska organisera sina samlingar. För att kunna anpassa till olika användarbehov på ett sätt som är igenkännbart för användarna behöver vi en flexibel standard. Idealt ska man kunna välja fritt ur en gemensam ram. Genre-termer och –symboler för barn har t.ex. utvecklats inom DOFF-projektet och i Svensk biblioteksförnings listor för indexering av skönlitteratur hittar vi termer för vuxna respektive barn. Standarder ger bättre informationsutbyte och enklare orientering för användarna. Man kan jämföra med Lego, där man åtminstone förr kunde använda samma byggstenar för att bygga nästan vad som helst. Att olika bibliotek använder olika genrebegrepp är inte användarvänligt; man bör kunna orientera sig förutsättningslöst på olika bibliotek.

Ett byte av klassifikationssystem ställer andra krav på de bibliotek som tillämpar strikt uppställning enligt SAB-systemet, jämfört med dem som tillämpar alternativ uppställning. De senare kan förvisso behöva märka om men inte i så stor utsträckning flytta i samlingarna. SAB-systemet har en starkare koppling till hyllplacering än DDC, bl.a. finns möjligheten att använda =-tillägg för att inordna litteratur efter språktillhörighet. Vid en eventuell övergång till DDC måste detta uttryckas på annat sätt. Om biblioteken tillämpar och utnyttjar RFID-tekniken fullt ut, blir det i första hand intressant att utrusta medierna med information för användarna och inte för bibliotekspersonalen.

Det vore önskvärt att skapa en brygga mellan klassifikationssystemen och mellan OPAC och samlingar. En lösning vore att skapa en icke-hierarkisk lista med klartextbegrepp som kan grupperas efter användarnas behov. Den skulle kunna ingå i den ”verktygslåda” med standarder som biblioteken kan välja ur för att märka och organisera sina samlingar. I den lådan skulle man också kunna hitta DDC, SAB-systemet och genre- och ämnesordslistorna.

Bilaga: Temaområden

Temaområden	Frekvens (av bef. svar)
Barn & föräldrar/ Barnavård / Föräldrahylla	3
Bygga och Bo	1
Design	1
Djur & natur	1
Ekonomi & samhälle	1
Faktapocket	1
Företagarinformation / Starta eget	2
Hobby & fritid	1
Hobby & hantverk -böcker från Q, P, I i huvudsak I	1
Hus & hem	1
Konst	1
Konst & litteratur	1
Kropp & själ / Hälsohylla	4
Levnadsöden / Biografier	2
Livsfrågor	1
Länder & folk	2
Länder och resor	1
Matvrån,	1
Miljöhylla	2
Multimedia(DVD,ljudböcker, CD-ROM)	1
Musik & Film	1
Musik	1
Odontologi	1
Pedagogik	1
Sjukdomsbiografier	1
Släktforskning	1
Teknik	1
Teknik & vetenskap	1
Tänkvärt	1
Undervisning & språk	1
Konsumenthylla	1
Samhällsinfo	1
Samhällsvetenskap	1
Vårdvetenskap	1
Övrigt: "Roslagssamlingen", Lokalsamling	2

Skönlitteratur

Genrer	Frekvens (av bef. svar)
Bok (för unga vuxna)	1
deckare	2
fantasy ³	4
nya romaner	1
SF	3
Ung (ungdoms- och vuxenromaner) ⁴	1
Unga svenska författare	1
Spänning (thriller + deckare)	1
Kärleksromaner ⁵	1
Historiska romaner ⁶	1
Övrigt: ”Boktoppar med teman (under 3 månader)”	1

Barn och unga

Faktaböcker om djur

För vuxna om barn

Hästar

I

Sagor (Hcf, Hcg o uHc/Hce)

I

Östermalm

Historia

Djur

Mysterier

Spöken

Humor

Klassiker

Sport

Ung och kär

Fritid

Härnösand

Huvudavdelning

Underavdelning

Uppslagsböcker

(från f.d. B)

Blandat

Läsa Skriva Räkna

1. Matte

(från f.d. A, E, F, G, T)

2. Språk

Kropp och Känslor

1. Kärlek och sex

(från f.d. D, V)

Personer

1. Historiska personer

³ ”blandat ungdom, vuxen, svenska, engelska”⁴ även barnavd!⁵ urval⁶ urval

(från f.d. Cjz, Gz, Ibz, Ijz, Ikz,
K, L, Lz, Rbz...)

Historia
(från f.d. J, K)

2. Nutida personer

1. Tidig historia
2. Svensk historia

Jorden runt
(från f.d. K, M, N)

1. Olika folk

2. Sverige
3. Europa
4. Asien
5. Afrika
6. Amerika
7. Australien och Oceanien
8. Polarområdena

Tro och tanke
(från f.d. B, C, D, M)

1. Folktro
2. Mytologi
3. Religion
4. Traditioner
5. Övernaturligt

Hemmet
(från f.d. P, Q)

1. Mat och bak
2. Trädgård

Samhället
(från f.d. E, O, Q, S)

Teknik
(från f.d. P)

1. Motor och Transport
2. Uppfinningar

Universum och vår planet
(från f.d. P, U)

1. Experiment
2. Rymden
3. Jordklotet
4. Miljö
5. Biologi Fysik Kemi

Djur och växter
(från f.d. Q, U)

1. Djur i vatten
2. Insekter och kryp
3. Kräldjur och grodor
4. Fåglar
5. Vilda däggdjur
6. Dinosaurier
7. Husdjur
8. Växter

Sport
(från f.d. R)

Musik
(från f.d. Ij, X)

1. Noter och texter
2. Om musik

Lek och hobby

1. Lekar

(från f.d. P, Q, R)

2. Spel
3. Uteliv
4. Skapa själv

Konst Teater Film
(från f.d. I, P, R)

1. Bild
2. På scen

Skolbibliotek

Djur & Natur
Familjen
Fiktio
Hemma
Kultur
Människan
Samhället
Språk
Sverige
Ung
Världen

Musik

”Musikavdelningen är frigjord från SAB. Huvudavdelningarna är:

Andligt/Högtid
Avslappning
Barnmusik
Blues/Soul
Country
Filmmusik
Folk/Världsmusik
Jazz
Julmusik
Klassiskt
Rock
Träningsmusik
Visa/Underhållning”

Tidskrifter

”Huvudbibliotekets tidskrifter är ordnade enligt följande:

Hälsa, psykologi, medicin
Barn, förskola, skola
Livsåskådning
Språk
Handarbete, pyssel
Hus, hem, mat, trädgård
Mode, livsstil
Djur, natur, husdjur
Jakt, fiske
Jord- och skogsbruk

Miljö, naturvetenskap
Datorer, Internet
Idrott, sport, friluftsliv
Teknik, hobby
Ekonomi
Historia, arkeologi, släktforskning
Resor, geografi
Litteratur, kultur, folkbildning
Tidskrifter på andra språk
Försvar, säkerhet
Motor, transport
Film, teater, dans
Konst, arkitektur, design
Musik
Andra länder, utlandsfrågor
Samhällsfrågor
Alkohol- och narkotikafrågor
Arbetsliv”